

Олексюк Ю.А.

студентка,

Науковий керівник: Тарнавська Н.П.

кандидат психологічних наук, доцент,

Житомирський державний університет імені Івана Франка

**ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ УМІНЬ
ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
ЗАСОБАМИ ТВОРЧИХ ІГОР**

Комунікативні уміння – необхідне надбання для дитини старшого дошкільного віку, яке допомагає їм у щоденному спілкуванні з однолітками під час різних видів діяльності та з дорослими. Спілкування є невід’ємною частиною кожної людини, адже людина – соціальна істота.

Актуальність дослідження зумовлюється пріоритетними напрямами Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законом України «Про дошкільну освіту», Базовими програмами розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі», «Українське довкілля», «Дитина», спрямованими на модернізацію

дошкільної освіти, оновлення змісту, вдосконалення форм, методів і технології навчання і виховання.

У дошкільників гра є провідним видом діяльності, через яку вони пізнають світ. Відповідно, основним методом формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку є творча гра.

Саме у творчій грі дитина старшого дошкільного віку відтворює власний життєвий досвід, а він досить різноманітний та багатий у більшості дітей.

Проблема формування комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку досліджувалася класиками наукової думки і сучасними науковцями в різних аспектах: психологічному (Л. Виготський, Г. Леушина, О. Лурія, Т. Піроженко, С. Рубінштейн, І. Синиця та ін.); психолінгвістичному (І. Зимняя, О. Леонтьєв, О. Шахнарович та ін.); лінгвістичному (М. Кочерган, Т. Ладиженська, Л. Мацько, М. Плющ, Л. Щерба та ін.); педагогічному (Е. Короткова, Н. Орланова, Є. Тихеева, О. Ушакова та ін.); лінгводидактичному (А. Богуш, О. Біляєв, М. Вашуленко, Н. Гавриш, Т. Донченко, В. Мельничайко, М. Пентилок та ін.).

Вплив гри на виховний процес дітей було розкрито в роботах педагогів-класиків (А.Я. Коменський, С.Ф. Русова, В.О. Сухомлинський, К.Д. Ушинський та ін.), педагогів (Л.В. Артемова, А.К. Бондаренко, Г.І. Григоренко, В.Г. Захарченко, Т.О. Маркова та ін.). На нашу думку, гра має велику цінність у розвитку дитини старшого дошкільного віку, адже діти пізнають новий соціальний досвід, обговорюють власні продукти своєї ж діяльності.

Мета статті – дослідити ефективність творчих ігор під час формування комунікативних умінь в дітей старшого дошкільного віку.

Розгляд обраної проблеми дослідження вимагає з'ясування суті наступних лінгводидактичних понять: *компетентність*, *комунікативна компетентність*, *комунікативно-мовленнєві уміння*.

Поняття «компетентність» у словниках трактується як «оволодіння знаннями, які дозволяють судити про щось», «освіченість, правомірність», «авторитетність, повноправність». В словнику іншомовних слів «компетентність [лат. *competens* (*competentis*) –

належний, відповідний] – поінформованість, обізнаність, авторитетність» [1, с. 282].

Значного поширення набуло визначення компетентності як «сукупності знань і вмінь, необхідних для ефективної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки діяльності, використовувати інформацію» [2, с. 149].

Отже, під комунікативною компетентністю розуміють здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з іншими людьми, певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування. Вона передбачає уміння змінювати глибину і коло спілкування, розуміти і бути зрозумілим для партнера по спілкуванню. Комунікативна компетентність формується в умовах безпосередньої взаємодії, тому є результатом досвіду спілкування між людьми.

За визначенням А. М. Богуш, комунікативно-мовленнєві вміння – це вміння керувати мовленнєвою діяльністю у процесі розв’язання різноманітних комунікативних завдань. Комунікативно-мовленнєве вміння має творчий характер, адже умови спілкування ніколи не повторюються повністю, кожного разу потрібно заново добирати необхідні мовні засоби і мовленнєві навички [3, с. 80].

У Базовому компоненті дошкільної освіти зазначено, що метою сучасної лінгводидактики на етапі дошкільного дитинства є формування комунікативно-мовленнєвої компетентності дитини, її здатності виражати бажання, наміри, пояснювати свої дії, вчинки та їх зміст за допомогою мовних і немовних засобів. Показником компетентності є здатність дитини спілкуватися з іншими людьми в різних життєвих ситуаціях [4].

Гра супроводжує дитину усе дошкільне життя і є провідним видом її діяльності, тому нам цікаво було дослідити саме вплив творчої гри на формування комунікативних умінь дітей дошкільного віку.

За визначенням Т. І. Поніманської, творча гра – це ігри, які придумують діти, відображаючи у них враження від пізнання навколишнього світу [5, с. 326].

Оскільки саме такий різновид гри має творчий характер, діти вигадують, фантазують, складають, ліплять, відтворюють свій

життєвий досвід. Тим самим у процесі ігрової діяльності у них активізуються комунікативні уміння: домовляються, йдуть на контакт з однолітками, беруть їх до себе у гру, діляться, обговорюють план спільних дій.

Творчі ігри поділяються (залежно від характеру дій) на:

- сюжетно-рольові;
- режисерські;
- театралізовані;
- будівельно-конструкційні.

Творчу гру характеризують ряд специфічних ознак:

- соціальні відносини;
- творчий характер;
- специфічні мотиви;
- уявлювана ситуація, проте почуття та емоції дітей у грі дійсно ширі;
- наявність ролей;
- довільність дій у грі.

Дослідно-експериментальна робота проводилась на базі ЖДНЗ № 49 «Дивосвіт». Для дослідження було обрано 37 дітей старшого дошкільного віку. У ході дослідження нами було сформовано критерії, показники та рівні сформованості комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку. А саме критерії: когнітивний емоційний, комунікативно-інтерактивний, рівні: високий, середній та низький.

Дітям старшого дошкільного віку було запропоновано виконати певні творчі завдання відповідно до критеріїв, щоб перевірити чи сформовані у дітей старшого дошкільного віку комунікативні уміння. До когнітивного критерію було використано завдання «Помічники», до емоційного «Не поділили іграшку», до комунікативно-інтерактивного «Інтерв'ю». Загальний рівень сформованості комунікативної компетентності дітей старшого дошкільного віку оцінювався кількісно за всіма описаними критеріями.

Початковий етап дослідження дозволив встановити, що у групі переважає середній рівень сформованості комунікативних умінь – 52,6%, низький – 35,6%, високий – 11,8%.

З метою підвищення рівня комунікативних умінь дітей старшого дошкільного віку нами була запропонована програма формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку засобами творчих ігор, адже гра сприяє формуванню комунікативних умінь, оскільки в ній створюються умови для обміну інформацією, підтримки контактів, розгортання ділового та особистісного спілкування, укладання угод, самореалізації, узгодження соціальних позицій і мовлення, вміння домовлятися між собою, вирішувати мирно конфлікти.

Мета програми формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку – усунення викривлень емоційного реагування та стереотипів поведінки, реконструкція повноцінних контактів дитини з однолітками, формування у дітей позитивного ставлення до оточуючих, правильної самооцінки, збалансованості емоційних станів, розвиток уяви і творчих здібностей, вдосконалення уміння дитини зображувати, передавати сенс життєвих вражень, розвиток комунікативних здібностей.

У програмі було використано такі сюжетно-рольові ігри: «У пустелі», «На кораблі», «Космічна подорож», «Сім'я», «Дитячий садок» та ін.; спільні режисерські ігри з іграшками: «Колобок», «Ожилі іграшки»; будівельно-конструкційні ігри з різноманітним матеріалом LEGO; театралізовані ігри «Пальчиковий театр», «Театр ляльок-маріонеток» та на теми літературних творів, які відповідають саме старшому дошкільному віці.

Суттєво змінились показники на високому рівні, на низькому не виявлено респондентів. Результати засвідчують ефективність застосування розробленого комплексу творчих ігор для формування комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку.

Отже, ми можемо стверджувати, що творчі ігри при формуванні комунікативних умінь у дітей старшого дошкільного віку є досить результативними. Дошкільникам цікаво відтворювати власний життєвий досвід у них, навчаючись взаємодіяти з однолітками, вступати з ними у спільну гру, створювати нові продукти творчої діяльності, обговорювати план спільних ігрових дій, вести діалог. Тому вихователі закладів дошкільної освіти можуть використовувати їх частіше у своїй роботі з дітьми.

Список використаних джерел:

1. Словник іншомовних слів / Уклад.: С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К.: Наук. думка, 2000. – 680 с.
2. Гончаренко А.М. Розвиток мовленнєвої компетентності старших дошкільників: навч.-метод. посіб. до Базової прогр. розв. дитини дошк. віку «Я у Світі» / А.М. Гончаренко. – К.: Світич, 2009. – 160 с.
3. Богуш А.М., Гавриш Н.В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник / За ред. А.М. Богуш. – К.: Вища шк., 2007. – 542 с.
4. Базовий компонент дошкільної освіти / [авт. кол-в: Богуш А.М., Бельська Г.В., Богиніч О.Л. та ін.]. – К.: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України), 2012. – 26 с.
5. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. / Т.І. Поніманська. – К.: Академвидав, 2004. – 456 с. – (Альма-матер).